

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Summa Jurisprudentiae Sacrae Universae, Seu Jus
Canonicum, Secundum quinque Decretalium Gregorii
Papae IX. Titulos explicatum**

Pichler, Vitus

Bibliopolarum Augustanorum, 1723

VD18 VD18 12190187-ddd

§. 1. De Natura, Varietate, & Confectione Instrumentorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98739)

TITULUS XXII.

De Fide Instrumentorum.

SUMMARIUM.

1. 2. Quomodo sumatur, & quid sit Instrumentum.
3. Dividitur in Publicum & Privatum; utrumque potest esse vel Originale vel Transumptum.
4. 5. In Authenticum, & non Authenticum. Utriusque afferuntur species.
6. In Iudiciale, & Extrajudiciale. Ubi de Protocollo.
7. 8. Ad instrumentum Extrajudiciale Publicum requiritur, ut conficiatur à Notario legitimo, legitime procedente.
9. 10. & observante certas solemnitates.
11. 12. Quam fidem faciant Instrumenta Publica:
13. Et quam Authentica.
14. 15. Quid roboris habeat Scriptura ex Archivo deprompta, vel sigillo publico munita.
16. 17. Quid probent Transumpta, seu Copie vidimatae.
18. 19. Quid Protocollum.
20. Quid libri Rationum publici:
21. Et privati.
22. 23. 24. Quid instrumenta privata non authentica.
25. 26. Quid litteræ missivæ; & charta bianca.
27. Instrumenta, ut probent, debent realiter edici.
28. Et quidem in termino Probatorio regulariter.
29. An credendum afferenti, se Instrumentum amississe.
30. Quomodo produci debeat instrumentum.
31. 32. 33. An & quando teneatur Reus edere instrumenta Actori.
34. Ex quibus capitibus impugnentur instrumenta.
35. An falsitas reperta in instrumento illud vitiet in totum.
36. Quando nam instrumentum reprobetur ut continens falsitatem, vel de hac suspensum.
37. 38. An impugnari & reprobari possit per testes.
39. 40. An etiam per testes extraneos.

A Testibus transitur merito ad Instrumenta, alterum probandi genus, & non minus efficax. De his declarandum 1. Quid & quam varia sint. 2. Quantam faciant fidem. 3. Quando & quomodo produci debeant, ac quomodo impugnari & labefactari possint.

§. I.

De Natura, Varietate, & Confectione Instrumentorum.

Sciendum, tripliciter usurpari hanc vocem Instrumentum, utpote ab instruendo derivatam. l. 99. ff. de V. S. 1. Latissime pro omni eo, quo aliqua res instructa est: sic ferra, malleus, penicillus &c. dicuntur instrumenta artificum: aratra, ligones &c. agricolarum; scalæ, & alia utensilia, instrumenta do-

TITU-

domus. Sed ista acceptio huc non quadrat.

2. Strictius, sed adhuc valde generaliter, pro omni & solo eo, quo instruitur lis vel causa, & Judex in Judicio: quo sensu omnis probatio, etiam per testes, presumptiones &c. facta dicitur Instrumentum. l. 1. ff. h. t. c. 4. de testib. cog. 3. Rigorose & huic loco proprie pro omni & sola Scriptura, per quam Judici fit fides, & causa instruitur ac probatur, sive sit privata, sive publica &c. Atque de instrumento taliter accepto

2 Dico 1. Instrumentum est scriptura ad probationem facta. Ita communis quoad sensum. Seu, est scriptura quedam, a litigantibus allata, & cum in finem facta, ut probetur causa, & Judex instruitur, seu ut fides fiat Judici. c. 43. de testib. iste enim finis instrumenti, ut semper in promptu habeatur probatio, est principalior ac universalior, quam ille alius, ut conciliet auctoritatem actui, qui secundum Leges requirit scripturam ad suum valorem.

3 Dico 2. Instrumentum dividitur in Publicum & Privatum. Publicum est, quod a persona publica qua tali & cum debitis solemnitatibus est confectum. c. 2. h. t. Nov. 73. c. 5. Per tō quā tali insinuat, quod debeat esse confectum a persona gerente officium publicum, ad confederationem Instrumentorum ordinatum, qualis est Notarius, alio nomine Tabellio, Scriba &c. Quare, nisi aliud haberet consuetudo, nec Literæ Principis, Episcopi, Judicis, Parochi &c. licet sint personæ publicæ, derigore essent instrumenta publica, sed potius Authentica, de quibus statim. Privatum est, quod ab homine privato, sine auctoritate publica, vel saltem sine solemnitatibus præscriptis confectum est. Utrumque potest esse Originale, quo nomine intelligitur prima & principalis illa scriptura, quæ super aliquare primitus confecta est, & in se adhuc existit. Vel Exemplum, seu Exemplar, Copia, Transumptum, Viduus, Copen, Abschrift, Aufzug / quo nomine venit scriptura, secundum Originale, vel ex Originali desumpta, seu transcripta, sive dein id factum sit manu publica sive privata. l. 2. ff. h. t. Auth. si quis C. de Edendo.

4 Dico 3. Instrumentum utrumque, tam Publicum quam Privatum, dividitur in Authenticum & Non-Authenticum. Publicum Authenticum coincidit cum Publico Originali. Privatum Authenticum est, quod aliunde, quam a manu Notarii &c. acquirit vim plenè probandi. Nam Authenticum, quamvis in rigore Publicum non sit, in effectu tamen & quoad vim probandi æquivaleret Instrumento Publico, atque ideo Instrumenta Authentica, & Publica, a multis accipiuntur pro synonymis. Abb. in c. 1. h. t. n. 2. ubi ait: omnis scriptura publica est authentica: sed non omnis authentica est publica; quia non omnis est confecta a Notario cum debitis solemnitatibus: nihilominus tamen, si quasi ex se & sine alterius probationis concursu auctoritatem habeat, ut plenè probeat, appellatur Authenticum, sive

dein auctoritatem hanc habeat, seu plenam fidem faciat ex appositione sigilli authenticæ, puta Principis, Episcopi, Prælati, Capituli, Civitatis, vel alterius Communitatis, in Sigilli habentis, cui creditur de consuetudine, sive alio modo. Unde etiam scriptura in se quidem & originaliter privata, seu privatis absque appposito sigillo ita qualificata, possunt esse authentica, ita ut plenam probationem efficiant. 1. Si sint subscriptæ a tribus testibus adhuc vivis, & propria manu: qui tamen manum suam recognoscere debent. 2. Si sint subscriptæ ab utraque Parte, aliquem contractum celebrante. 3. Si publicentur interveniente Magistratus seu Judicis auctoritate, & pro legitimis habente. v. g. si aperiantur Testamenta aut Codicilli præsentis & examinante Judice. 4. Si depromantur ex Archivio publico, ubi solent scripturæ publicæ Judicibus asservari. 5. Si ab aliis a longotro tempore sint servatæ tanquam publicæ vel authentica. 6. Si sint confecta juxta consuetudinem Regionis, vi cuius certo modo scriptæ, vel notatæ, v. g. certò sigillò, certâ stampâ seu formæ impressione, vel certa subscriptione, habentur pro authenticis: de Venetijs creditur instrumentis a Sacerdotibus scriptis. Sic in Germania pro authenticis habentur literæ per medium circumflexæ & incisæ, quæ dimidiatis partibus inter utrumque contrahentem dividuntur, vulgò die Spalte Zettl; si enim istæ partes iterum conjunctæ literas rectas & ordinatas reddunt, plenè probant contractum initum. 7. Si erectæ sint apud Acta publica Judicii, ut sunt Acta eoram legitimo Judice & præsentibus Partibus in scripturam redacta. 8. Pro authenticis habentur libri Officialium publicorum, & Parochorum. Item libri Collegiorum, & Opificum, Junft- & Bücher / libri Censuales publici, Steuer- und Zahl-Bücher. Denique libri Ecclesiarum, Monasteriorum, Communitatum Jus Archivi Publici habentium &c. Pax Jordanus to. 3. tit. de fid. instrum. n. 5. Mascard. de Probat. Concl. 109. §. 4. allegans alios, Jo. Andr. Felin. &c. ex variis Juribus. Ex quibus constat, Instrumentum Authenticum latius patere, quam Publicum, cum etiam aliqua Privata possint fieri Authentica. Item constat

Privatum Non-Authenticum, seu Instrumentum merè Privatum, esse scripturam, quæ nec aliquo ex prædictis supplemento vel adminiculo, v. g. sigillo publico, subscriptione testium, aut Partium &c. munita est, vel auctoritatem tantam confectura, ut se sola plenam fidem faciat. Cujus tres sunt species, 1. Cautiones Parti à Parte datæ, ut est apocha, quæ etiam vocatur quitantia seu quietantia, Quittung / qua creditor testatur, se recepisse solutionem à debitore: antapocha (alio nomine literæ reversales) qua vicissim debitor fatetur, se creditori solvisse censum, pensionem &c. ut nimirum creditor probare possit, ex titulo censûs, pensionis &c. sibi aliquid esse solutum, ne debitor vel ejus hære-

des possunt præscribere contra huiusmodi debitorum: *syngrapha*, seu *schedula*, qua contrahentes, se inisse contractum vel conventionem: *chirographum*, quo quis testatur, negotium, quodcumque illud fuerit, esse gestum, v. g. pecuniam à se mutuo acceptam &c. Unde vix differt à *syngrapha*. In praxi sæpe confunduntur inter se *apocha*, *syngrapha*, *chirographum*. 2. *Libri privati*, v. g. *Rationum*, seu *dati & accepti*, aut *conventionum* *initiarum*: *libri Censuales*, *Erbs* oder *Sung* *Register* / in quibus privatorum census & alia debita in unum volumen sibi confecti faciunt Domini: *Registra* seu *Inventaria* *privata*, in quibus v. g. Tutor describit res sui Pupilli, *paterfamilias accepta & expensa*, *socius merces nomine societatis emptas*, *Pars litigans factas in litem expensas* &c. 3. *Litteræ*, ut *missivæ* seu *epistolæ* *Censdyreiben* *litteræ* *Cambijlitteræ* *Dimissoriales*, *Comendaticie* &c.

Dico 4. Instrumentum Publicum insuper aliud est *iudiciale*, & aliud *extrajudiciale*. Istud posterius fit à Notario ad id rogato extra iudicium & absente Iudice, ut in contractibus contingit. Illud prius fit apud Acta & in iudicio, auctore Iudice, atque huiusmodi est *procuratorum*, sive *illiber*, in quo à Notario (vel alijs idoneis præsentibus Iudice & Partibus) annotantur actiones, exceptiones, confessiones, probationes, depositiones testium, interlocutiones & sententiæ Iudicium, appellationes litigantium &c. adjuvandam memoriam. Aliud *Protocolum* datur etiam Extrajudiciale, nihilque est aliud, quàm prima seu originalis scriptura, in qua summarie & breviter annotatur à Notario substantia actus gesti, atque ideo etiam *Abbreviatura* vel *Imbrevis* dicitur. Masc. de *Probat. concl. 4. n. 1. § 5. Tusch. litt. P. concl. 945*. Atque istud Protocolum est *Originale*. Aliud verò, quod inde educitur, & ex originali transcribitur, non non amplius summarie, sed extensè & plenè exponens, vocatur *Transumptum*, vel etiam, si Notarius testetur, se vidisse Originale, & cum eo contulisse *Transumptum*, *Comparatum*, à verbo *Vidimus* dicta, aut *Collationata*. Si ex Protocollo, vel alio libro Authentico, tantum unus vel alter articulus transcribitur, nominatur *Extractus*.

Dico 5. Ut Instrumentum Publicum Extrajudiciale conficiatur, requiritur 1. Notarius legitimus. c. 2. h. t. § Nov. 73. c. 5. *junct. gl.* Notarius est persona publica, à Principe deputata, & Sacramentò obstricta, ut rationes & acta in formam publicam redigat. Appellatur in Jure alio nomine *Tabellio*. Ut sit legitimus, debet esse ex legitimò Matrimonio natus: peritus juris, aut saltem eorum, quæ muneris sui sunt propria: non excommunicatus vitandus: legitimè creatus, scilicet ab eo, qui creandi potestatem habet; quam per se habent soli Supremi Principes & Magistratus Superiorem non recognoscences, uti Papa in Spiritualibus &c. Ex privilegio tamen speciali vel ex consuetudine potestas creandi competere potest Lib. II. R. P. Pichler.

etiam alijs: sic ex privilegio competit Comitibus Palatinis: ex consuetudine Episcopis, inferioribus Principibus, Civitatibus Imperialibus, Comitibus &c. sed duntaxat intra & pro territorio suo. Si Notarius sit constitutus à Supremo Principe, proutroque foro, Ecclesiastico & Politico, vi consuetudinis valida conficit Instrumenta, scilicet creatus à Papa etiam in negotijs temporalibus, creatus à Cæsare etiam in spiritualibus. Item valida conficit existens intra territorium ejus, cujus auctoritate constitutus est, etiam extraneis & peregrinis. Abb. inc. 15. h. t. Laym. ibid. n. 6. 7. 8. Hiltrop. p. 3. de *Proces. judic. tit. 10. Sylv. V. tabellio*.

Requiritur 2. Ut Notarius legitimè procedat, scilicet 1. Ut sit rogatus ad faciendum Instrumentum vel ab utraque Parte, si utriusque voluntate conficiatur; vel ab illa saltem, à cujus voluntate dependet Instrumentum, v. g. testamentum, protestatio, aditio hereditatis. Sumitur ex *Nov. 43. §. 1.* & ex hac ratione; quia qui se ipsum ingerit, facit se suspectum. In dubio præsumitur fuisse rogatus. Ad cavendam hanc exceptionem consilium & consuetum est Notariis, ut in principio vel in fine Instrumenti exprimant, se ad id esse rogatos. 2. Ut scribat Instrumentum manu propria, vel saltem, si per Amanuensem, ipse subscribat nomen & cognomen suum propria manu, & quidem uniformiter, ac semper juxta formam sibi consuetam, addendo etiam, qua auctoritate, an Cæsarea vel Pontificia, sit Notarius. Item addat signum sui Notariatus, quod est certa aliqua imago, vel figura, aut sculpta, aut calamo picta, atque sigillum consuetum, quo alias utitur. *Nov. 73. c. 5. junct. gl. V. adjiciatur. § c. 7.* An additio signi, & sigilli, sit de substantia Instrumenti, disputant DD. Attendenda erit consuetudo locorum. 3. Ut non faciat Instrumentum pro illis, qui non sunt subditi illius, à quo fuit creatus (licet constitutus à Principe possit pro peregrinis, uti diximus) quia respectu alienorum subditorum est persona privata, cum pro illis non potuerit ipsi dari potestas. *arg. l. 3. ff. de off. Pres. 4.* Ut negotium, super quo conficit Instrumentum, sit honestum & licitum. *l. 14. §. 3. C. de SS. Eccl.* atque dependens à libera voluntate hominum ac dispositione; non verò requirens congitionem Iudicis: hinc Instrumentum non potest conficere, quo testetur, alicui vulnus lethale fuisse inflatum, rem alicui commodatam perisse fulmine &c. 5. Ut habeat notitiam negotij per se, non per alios. *Nov. 44. c. 1. junct. gl.* unde aliud scribere non debet, quàm quod ipse vidit vel audivit, nec sufficit notitia, quam habet ex testibus, v. g. asserentibus, Matrimonium esse initum, contractum esse hoc vel alio modo factum: adeoque ipse debet interfuisse actui: nisi utraque Pars suum contractum, vel Testator suum testamentum, coram Notario quasi de novo repeteret. 6. Denique ut totum factum, vel negotium, cum debitis circumstantijs & clausulis, sincere, fideliter, integre, & in charta munda, vel melius in membrana pergamenâ delcri-

describat, nempe quis, quid, ex qua causa &c. debeat: uno verbo, totam seriem exprimat. *l. Scripturas C. qui poter. in pign.* nam facta non præsumuntur, sed probari debent: neque creditur testi, nisi idoneam dicti sui causam assignet. Si tamen nemo excipiat contra Instrumentum, in quo similia sunt omnia, illud subsistit. *l. 30. ff. de V. O.* Uti & Instrumentum Antiquum, h. e. ante 30. vel juxta alios ante 100. annos confectum (sed hoc melius relinquitur arbitrio Judicis) licet non omnia illa accuratè exprimat.

9 Requiritur 3. certa solennitas, videlicet debet 1. Præmitti invocatio Divini Nominis ferè his verbis: *in nomine Domini. Amen.* Vel: *in nomine Sanctissimæ & Individuæ Trinitatis.* 2. Exprimi tempus, scilicet annus Dominicæ Incarnationis, vel potius Nativitatis: mensis, ac dies ejusdem anni Christi, vel etiam hora, qua gestum est negotium. 3. Indictio, die Rómer Zins: Zähl. 4. Nomen & annus Papæ, vel Imperatoris, vel Regis, in cujus territorio conficitur Instrumentum: imò consultum est, teste Abbate, ut exprimat nomen & annus utriusque, tam Pontificis, quàm Imperatoris. Nomen Consulis hodie non amplius addi debet vel potest. 5. Locus, in quo fit actus coram Notario, & quidem non territorium vel diocesis tantum, sed etiam oppidum vel villa, imò de consuetudine etiam domus, vel etiam conclave, aut hypocaustum. 6. Nomina & cognomina saltem duorum testium, in quorum præsentia actus est celebratus: quamvis necesse non sit, ut testes subscribant, aut rogati sint, nisi id specialiter sit in Jure expressum, ut in Testamentis: nec debent esse omni exceptione majores: cum habilitentur per consensum Partium, instrumentum erigi volentium. Atque hæc solennitates partim probantur ex consuetudine, partim ex *can. 1. d. 23. can. 1. d. 73. Novell. 47. Nov. 73. c. 5. c. 3. de sent. & re jud. in 6. Recess. Imper. in Comit. Colon. 1512.* Utrum verò omnes, vel quænam requirantur ad substantiam & valorem Instrumenti, maximè discendum est ex consuetudine, vi cujus in Germania pro valido habetur Instrumentum, in quo omittitur invocatio Divini Nominis: expressio anni à Christo nato: nominis & anni Pontificis vel Imperatoris: loci generalis, imò & specialis: signi Notariatus. Haunold. *to. 5. tr. 4. n. 369. 389.* Non tamen, si omittatur Indictio Romana. Haun. *d. n. 369.* Dicitur autem Indictio à verbo *indicendo*, & complectitur 15. annos, seu tria lustra; nam tribus continuis lustris Cæsar Augustus & Romani indicebant tributum & recipiebant à toto mundo, & quidem primo lustro seu quinquennio ferum, secundo argentum, tertio aurum. Quoties igitur 15. anni fluxerunt à Christo Nato, tot prodibunt Indictiones, si eas numerare velis à Christo Nato.

10 Notandum præterea 1. Subscriptionem Notarii propria manu factam adesse esse necessariam, ut ne morbo quidem impeditus eam alteri delegare possit; quia hoc munus est personale, & censetur esse electa industria per-

sonæ. *Nov. 44. 2.* Instrumentum, quod erigitur super negotio, de cujus substantia est scriptura, legendum esse tam coram Partibus quàm coram testibus, saltem tacitè consentientibus non contradicendo. Quæ tamen prælectio necessaria non est, quando Instrumentum erigitur tantum facilioris probationis gratiâ; quia Notarius æquivalere duobus testibus, si is est rogatus à Partibus, & hæc non postulant sibi prælegi. Communis cum Patrim. 3. Ad Instrumentum Judiciale, coram Judice, & apud Acta factum, nulla opus esse solennitate, cum eam suppleat præsentia & autoritas Judicis. *arg. l. 19. C. de Testam. l. 31. C. de Donat.* 4. Neque ad Instrumentum privatum; utpote quod pendet à voluntate disponentis tantum, & nullam à Jure præscriptam formam requirit. Quò tamen magis accedit ad instrumentum Publicum, & redditur efficacius.

§. II.

De Fide, quam faciunt Instrumenta.

Sciendum, cum præcipuus Instrumentorum finis sit, ut rerum gestarum veritas facilius conservetur & efficacius probetur, vel maximè inquirendum esse, quantam probandam vim habeant tum Publica tum privata. Itaque

Dico 1. Instrumenta Publica, & Authentica, faciunt plenam fidem. Communis & certa ex *c. 1. 2. §. l. 15. C. b. t.* Intelligi, nisi per exceptionem elidantur tanquam falsa, vel saltem suspecta. Quamdiu autem nihil opponitur, præsumptio est pro Instrumento, quòd sit verum & legitimum, modo constat à Notario publico fuisse confectum, vel tali adminiculo instructum, à quo redditur Authenticum. Extendit se assertio 1. ad omnia, quæ in tali Instrumento continentur dispositivè, & ad ea, quæ solum indirectè deducuntur: non verò ad illa, quæ solum narrative, & incidenter in eo ponuntur, atque cedunt in præjudicium tertij, ab illis distincti, qui Instrumentum curarunt perfici; nisi esset Instrumentum perantiquum: tale enim probabiliter etiam probaret in præjudicium tertij, sicut in factis antiquis etiam in præjudicium tertij fama, & testes de auditu probant, ac sufficiunt probationes minoris aliàs ponderis. 2. Ad illos actus, ad quos probandos secluso Instrumento aliàs requiruntur plures testes quàm duo: & hinc in Instrumento adhibere plures testes, quàm duos, ordinariè nec necessarium nec utile est, cum quinque non probarent plus, quàm duo. 3. Ad apostillas seu additiones, in margine, vel initio, vel in fine Instrumenti positas; item ad cancellationes, interlineationes, rasuras; si factæ sint ab ipso Notario unà cum ipso Instrumento: debet tamen Notarius subscribere, & attestari, apostillas, rasuras &c. à se, vel sub mandato, esse factas, & quidem, si in pluribus locis Instrumentum apparet apostillatum, vel rasum, debet singillatim recensere omnia apostillæ & rasuræ loca, nec sufficit de illis testari in genere. Communis cum Malici & Farinac.